

ПРИРОДООХОРОННІ ЛАНДШАФТНІ ЕКОСИСТЕМИ ХРИСТИНІВСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Христинівський район – один із західних районів Черкащини. Площа – 632 км². Розташований на Придніпровській височині. Поверхня – підвищена пологохвиляста лесова рівнина, розчленована прохідними та каньйоноподібними долинами, ярами, балками.

На території Христинівського району спостерігається характерне для всієї Черкаської області поєднання рослинності лісостепової і степової зони. Дикоросла рослинність представлена деревними породами та чагарниками у вигляді лісів і лучним різнотрав'ям. Серед деревних порід краю переважають дуб, ясен, граб, вільха, береза, тополя, клен, липа. Значного поширення в лісах одержали такі плодові дерева, як горіх волоський, груша дика, яблуня лісова, горобина. Серед кущів досить поширена ліщина, калина, алича, бузина, терен, шипшина, бруслина, черемха тощо. Ліси поширені нерівномірно, дрібними острівцями.

Справжні луки густі, яскраві, різноманітні за видовим складом. Із злакових – це костриця лучна, тонконіг лучний, лисохвіст, польовиця тонка, з бобових – конюшина лучна, повзуча, чина лучна, мишачий горошок, люцерна хмелевидна. Різнотрав'я лук багате. Болотисті луки розвинені по глибоких, дуже зволжених зниженнях заплави і представлені осокою гострою, вербозіллям лучним.

Природні комплекси Христинівського району є різноманітними і привабливими своїм біорізноманіття. Всього на території району нараховується 7 об'єктів природно-заповідного фонду площею 312,4 га.

На території Христинівського району є такі природоохоронні території: Орадівський ентомологічний заказник (14 га); гідрологічний заказник «Красноставське» (91,3 га); ботанічний заказник «Гонозник» (51,3 га);

ботанічний заказник «Кам'яний яр» (14,2 га); загальноботанічного заказника місцевого значення «Великосеvastянівські Яри» (91, 4 га).

Синицький парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва (44,6 га); Шельпахівський парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва (20 га); Ягубецький парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва (5,6 га).

Ентомологічний заказник місцевого значення «*Орадівський*» розташований в с. Орадівка у верхівці балки, на крутих схилах якої росте ковила, гіацинт, горицвіт, шавлія. Площа заказник 14,0 га. Живе тут приблизно 200 видів і груп корисних комах, які мають цінність для науки і народного господарства.

На території села Ботвинівка в адмінмежах Ботвинівської сільської ради Христинівського району розташований ботанічний заказник «*Гонозник*» площею 51,3 га, на території якого росте багато лікарських видів рослин, що представляють велику цінність для науки і медицини, користування людиною, і охороняється законом.

На території с. Ботвинівка в адмінмежах Ботвинівської сільської ради Христинівського району знаходиться ботанічний заказник «*Кам'яний яр*». Площа заказника становить 14,2 га. Територія заказника включає ареал рідкісних у регіоні рослин: козлятника лікарського та омани високого. Охороняються місця гніздування багатьох видів птахів.

В адмінмежах Ботвинівської сільської ради Христинівського району знаходяться гідрологічний заказник «*Красноставське*». Його площа становить 91,3 га. Ландшафтний комплекс території включає водно-болотні та лучні угруповання з домінуванням у рослинному покриві очерету звичайного, осоки гострої, комишу лісового.

Синицький парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення знаходиться у західній частині с. Синиця. Площа парку становить 42,3 га. Деревостан формують такі види: тополя біла, липа серцелиста, ясен високий, вільха клейка, сосна кримська, клен звичайний, клен польовий, черешня тощо. У трав'янистому покриві острова зустрічаються лілійник

рудуватий – залишки культивованої флори; гравілат міський, череда трироздільна та інші.

Шельпахівський парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва має площу 20 га. Розташований в селі Шельпахівка, де насаджено мальовничий парк.

Ягубецький парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва розташований в с. Ягубець. Зараз існують залишки парку, частина дерев, система доріжок та гідроспоруди. Місце, де була фортеця Обозівка та високий скелястий берег є частиною парку. Лишився чудовий водоспад під греблею, деякі з господарських будівель тощо, алеї на берегах річки та частина парку в центральній частині села. Головною композиційною віссю парк є ріка, вздовж якої розтягнувся парк. Композиційні акценти розташовані в глибині парку. Парк потребує негайного дослідження, реконструкції та подальшої популяризації.

Загальноботанічний заказник «Великосевастьянівські Яри» площею 91, 4 га створено для збереження природних комплексів та рідкісних рослин, що занесені до Червоної книги України та Бернської конвенції. Рідкісними видами флори є наперстянка великоцвіта, цибуля ведмежа, сон чорніючий, перстач прямостоячий, первоцвіт весняний, материнка звичайна, півники борові, любка дволиста. Через горбкуватість та наявність ґрунтових порід, що легко розмиваються, територія урочища помережана долинами та ярами. Найбільший яр має назву Довгий Яр та Чопів Яр.

Потенційними природоохоронними територіями Христинівського району є урочище «Ракова левада» розташоване в околицях села Велика Севастьянівна, де нараховується велика кількість рідкісних і червонокнижних рослин, зон відпочинку, рекреаційних зон, в яких зароджується зелений туризм. Стан популяцій рідкісних рослин задовільний, оскільки скорочуючись в одних місцях, вони деякою мірою відновлюються в інших, однак цей процес відбувається дуже повільно, а тому вони потребують охорони і подальших досліджень.

Крім того в Христинівському районі природно-заповідні об'єкти складають 0,3 %, що в 16,6 раз менше від загальнодержавного та для

збереження рідкісних і червонокнижних видів рослин унікальних урочищ та для покращення відсотку природно-заповідного фонду Христинівщини пропонуємо оголосити урочища «Ракова левада» площею 17,2 га загальноботанічним заказником місцевого значення з метою збереження природних комплексів та рідкісних рослин.

Отже, у процесі аналізу наявних та потенційних природоохоронних територій Христинівського району Черкаської області здійснено узагальнення основних підходів до вирішення проблеми розширення регіональної екологічної мережі Черкаської області.

Список використаних джерел

1. Совгіра С. В. Природоохоронний потенціал ландшафтних екосистем Центрального Побужжя : монографія / Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є., Красноштан І.В., Задорожна О.М. – К. : Наук. світ, 2012. – 200 с.